

การส่งเสริมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างครอบครัวสันติสุข REINFORCEMENT SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY TO PEACEFUL FAMILY

จิตวุฒิ หมั่นมี* ณรงค์ศักดิ์ ชาวคอนไชย** นรารัตน์ สงวนทรัพย์***

บทคัดย่อ

การส่งเสริมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างครอบครัวสันติสุข คือการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ภายใต้กรอบนโยบายส่งเสริม ชีวิตพอเพียง และมีความสุขในครอบครัว ตามหลักการ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข โดยรัฐมีการส่งเสริมด้านการบริหารคน คือ “ประชาชน” บริหารงาน รวมถึงการบริหารเงิน คืองบประมาณ ประสานเชื่อมโยงด้วยศาสตร์แห่งพระราชมาจัดกระบวนการจัดการ ภาครัฐ ส่งเสริมบูรณาการเชิงพุทธด้วยหลัก หัวใจเศรษฐกิจ “อุ อา กะ สะ” และนำพาสันติสุขสู่ ครัวเรือน ในปัจจุบันวิถีการดำเนินชีวิตมีอุปสรรค ความขัดแย้งเริ่มทวีความรุนแรง ทำให้แนวทางให้ การช่วยเหลือประชาชนจากทางภาครัฐย่อมต้องเร่งปรับกระบวนการช่วยเหลือ พัฒนาสังคมให้มี หลัก และทิศทางในการดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย แต่ในขณะเดียวกันยังต้องยึดโยงความสุขไว้ได้ ซึ่ง แนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในสมัยรัชกาลที่ 9 ให้รู้จักความพอดี มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ ดี มีความรู้ และคุณธรรม โดยผ่านการส่งเสริมการเข้าถึงหลักนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงตามกรอบ แนวคิด (FIT Model) ภายใต้กิจกรรม “พออิ่มสุข” “พอเพียง พอคำ นำสุข” “พอเก็บสุข”

คำสำคัญ : การส่งเสริม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ครอบครัวสันติสุข

Abstract

* อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย ส่วนกลาง วังน้อย พระนครศรีอยุธยา.

** ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์.

*** อาจารย์พิเศษพุทธศาสน์ ศาสนศึกษา คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏ ราชวิทยาลัย ศาลายา.

Reinforcement Sufficiency Economy Philosophy to peaceful family is a life style being under the policy framework for reinforcement sufficient life and having happiness in the family according to the 3 loop principles 2 conditions. The government has promoted the administration of people, “people” administration, including money management, which is budget. Coordinate with the science of The King come to organize the government management process to promote Buddhist integration with heart of the rich “U AR KA SA” heart and bringing peace to household at present, lifestyle has obstacles. The conflict began to intensify. Making the guidelines for helping people from government sector need to accelerate to adjust help process develop the society to have principle and the simple way of living but at the same time must hold the happiness which the principle of sufficiency economy philosophy in the reign of King Rama 9 to know the fit reasoning with good immunity, knowledge and virtue through promoting access to the sufficiency economy policy .According to the conceptual framework (FIT Model) enough, good speech , happiness.

Keyword ; Reinforcement , Sufficiency Economy Philosophy , Peaceful family

บทนำ

ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ประสบกับปัญหามากมายในแต่ละครอบครัว การสื่อสาร การศึกษาความอบอุ่นในครัวเรือน การเลี้ยงดูบุตรทางร่างกาย สุขภาวะ และจิตใจ แม้กระทั่งด้าน เศรษฐกิจ การโดยเฉพาะเรื่องรายได้ครัวเรือน เนื่องจากค่าครองชีพขยับตัวสูงมาก รายได้ที่ไม่เพียงพอ ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ทำให้ประชาชนดำรงชีวิตที่ลำบากขึ้น จึงมีความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับ สมาชิกภายในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างสามีภรรยาผู้เป็นหัวหน้าหรือผู้นำครอบครัว มี ปฏิสัมพันธ์ที่ขัดกัน อาทิ ความคิดเห็นแตกต่างกัน ไม่รับรู้ หรือไม่เข้าใจความรู้สึกของอีกฝ่ายหนึ่ง การสื่อสารที่ไม่เข้าใจกัน ไม่สอดคล้องกัน เป็นต้น ซึ่งความขัดแย้งนี้อาจนำไปสู่การจบความสัมพันธ์ ลงได้ หากว่าคู่สมรสไม่พยายามเข้าใจซึ่งกันและกัน หรือไม่ร่วมมือกันหาทางออกในปัญหาที่เกิดขึ้น มีภาวะความเครียดสะสม ส่งผลให้เกิดเป็นความขัดแย้ง ขาดความสามัคคี ขาดความเข้าใจอันดีต่อกัน จนเป็นผลกระทบส่งต่อสังคมโดยปริยาย แนวคิดทฤษฎีว่าด้วยความขัดแย้ง ที่เกิดขึ้นใน ครอบครัวส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจาก 1. นิสัยและความเคยชินส่วนตัวของแต่ละฝ่าย 2. ขาดความ ตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตัวเอง 3. การไม่มีเวลาให้กันและกัน 4. การใช้ความรุนแรงตัดสิน ปัญหาในครอบครัว และ 5. การนอกใจกันของคู่ครอง ซึ่งเป็นความขัดแย้งให้เกิดปัญหาอื่นตามมา

อีกทั้งปัญหาเหล่านี้ กระทบต่อความสุขภายในครอบครัว ที่นำไปถึงปัญหาที่ใหญ่กว่า อีก 3 ด้าน มีปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาระหว่างบุคคลในครอบครัว และปัญหาเกิดจากบุคคลภายนอก ทางภาครัฐได้ตระหนักถึงสภาพครัวเรือนต้องมีความเข้มแข็ง จึงแสดงบทบาทหน้าที่อันพึงมีต่อ ประชาชนในด้านการจัดการบริหารจัดการให้ชุมชนมีการพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุข ตาม แนวทางการบริหารรัฐกิจ หมายถึงรัฐมีหน้าที่บริหารนโยบายที่ดี เอื้อประโยชน์แก่ประชาชนมาเป็น ตัวสร้างชีวิตที่พัฒนาแก่ประชาชน โดยขับเคลื่อนผ่านวิธีการ ขั้นตอน การดำเนินการจัดการที่ เหมาะสม แก่พื้นที่ ประชากร ทรัพยากรที่มีอยู่ให้พัฒนาเต็มที่ ในที่นี้การนำหลักการบริหารภาครัฐ หรือการบริหารรัฐกิจ มาสร้างกระบวนการตามแนวพระราชดำริในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อชุมชนสันติสุข และเข้มแข็งยั่งยืนด้วยการสร้างรายได้ในครัวเรือนอย่างมีนโยบายสนับสนุน โดย รัฐกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนภายใต้นโยบายเพื่อประชาชน นำสู่กระบวนการลงมือปฏิบัติโดยคนของ รัฐ เพื่อประชาชนมีชีวิตที่ดี และเกิดสุข

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงชี้แนวทางการดำเนินชีวิตให้แก่ปวงชนชาวไทยมาเป็นระยะเวลานาน ในช่วงตั้งแต่ก่อนการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ เพื่อมุ่งให้พสกนิกรได้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างยั่งยืน มั่นคง และปลอดภัย ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามกระแสโลกาภิวัตน์ อีกทั้งพระองค์ยังได้ทรงพระราชทานความหมายของ เศรษฐกิจพอเพียง เอาไว้เป็นภาษาอังกฤษว่า Sufficiency Economy ดังพระราชดำรัสที่ได้ทรงตรัสไว้เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2554 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นแนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ โดยยึดแนวทางการพัฒนาที่มีคน หรือประชาชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เองจะเป็นตัวการที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน หรือในภาษาอังกฤษ คือ Sustainable Development หลักการบริหารงานของรัฐในการนำแนวทางพระราชดำริหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น อันดับแรกสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงเลยคือ “ประชาชน” ฉะนั้นนโยบายที่ออกมาโดยรัฐ ก็เป็นไปเพื่อประโยชน์ตกแก่ประชาชนเป็นที่สุด การส่งเสริมให้ครอบครัวมีสันติสุขด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง จึงทางเลือกที่ภาครัฐมีนโยบายแก่ประชาชน มาเป็นแนวทางให้ประชาชนของพระองค์มีความเป็นอยู่ที่พอเพียงแต่ละครัวเรือน บนพื้นฐานความสุข ปราศจากความขัดแย้งอันมาจากเศรษฐกิจครัวเรือนที่ตกต่ำ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยหลักการประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

หลัก 3 ห่วง ได้แก่ พอเพียง มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และมี 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความรู้ คือ รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง เงื่อนไขที่ แห่งคุณธรรม คือ ซื่อสัตย์สุจริต ขยันอดทน สติปัญญา แบ่งปัน โดยใส่ในกระบวนการบริหารภาครัฐ เพื่อการประยุกต์ 3 ด้านในหลักปรัชญาเพื่อ นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้

การส่งเสริมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การส่งเสริมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการบริหารรัฐกิจ 3 ด้านมาขับเคลื่อนนโยบายสร้างรายได้พอเพียงให้ครัวเรือนเพื่อเกิดความสุข คือ เงิน งาน คน โดยมีการบริหารเงิน (งบประมาณ) การบริหารงาน (ขั้นตอน กระบวนการจัดการ) และการบริหารคน (การจัดหน้าที่ให้เหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมาย) ซึ่งความเข้าใจหลักบริหารรัฐกิจทั้งหมดนี้คือการเชื่อมโยงศาสตร์ที่มากกว่าหนึ่งเข้าด้วยกัน จึงส่งเสริมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ได้ ดังนี้

ต้องมีความรู้ด้านบริหารธุรกิจมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานภาครัฐ เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมของมนุษย์ภายในองค์กร เทคนิคการบริหาร การวางแผนการปฏิบัติงาน การจัดระเบียบภายในองค์กร หรือ การควบคุมงบประมาณ ในรัฐกิจที่ว่าด้วยเรื่องของ “งาน”

ต้องมีความรู้ด้านสังคมวิทยา ซึ่งเป็นการศึกษาถึงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นการทำทำความเข้าใจและทำการศึกษากับขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม เพราะขนบธรรมเนียมประเพณีมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของประชาชน การปฏิบัติการโดยมุ่งเน้นที่ประชาชน “คน”

ต้องมีความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์การเงินในภาคครัวเรือน นำความรู้มาช่วยในส่วนของการวางแผนพัฒนาประเทศ ทำให้เกิดการวางแผนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานของประเทศ ซึ่งตรงกับหลักรัฐกิจด้านการจัดสรรงบประมาณแห่งรัฐมาเข้าสู่ความเป็นไปได้ ว่าด้วยเรื่องของ “เงิน”

เมื่อรัฐนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใส่กระบวนการบริหารรัฐกิจเพื่อไปสู่องค์กรสมัยใหม่ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล เพื่อมาส่งเสริมให้เป็นไปได้แต่ละชุมชนครอบครัว ที่มีความต่างด้านพื้นที่ วัฒนธรรม ทรัพยากรที่แตกต่างกัน จึงอาศัยความเชื่อมโยงวิเคราะห์ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 3 ด้านเข้ามาประสานกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ยังจะเป็นการขยายผลและได้รับผลที่ดี

การส่งเสริมด้านบริหารงาน การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างครอบครัวสันติสุข พระราชดำรัสที่ว่า “เมื่อปี 2517 วันนั้นทรงตรัสว่า เราควรปฏิบัติให้พอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนมีพอมีพอกินก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี และประเทศไทยเวลานั้นก็เริ่มจะเป็นไม่พอมีพอกิน บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย...” (พระราชดำรัสในหลวงรัชกาลที่ 9 เมื่อ 4 ธันวาคม 2541)

ภาครัฐ ได้น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดกระบวนการและฉาบทัน ให้ไปสู่ชุมชนได้ โดยการจัดการวางแผน วางโครงสร้างขั้นตอนการทำงาน วางบุคคล งบประมาณ ระยะเวลา รวมถึงพื้นที่ให้เหมาะสมแก่หลักเศรษฐกิจชุมชนนั้นๆ โดยยึดหลักรู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้บุคคล รู้ชุมชน เป็นหลักสัปปุริสธรรม 7 หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี ทำให้นโยบายภาครัฐจะเป็นไปได้ด้วยดีและพัฒนา

ซึ่งการบริหารภาครัฐได้กระทำด้วยความสอดคล้องกับแนว 3 ห่วงที่ว่า “พอเพียง มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี” ด้วยนโยบายการวางแผนของรัฐก่อนลงมือปฏิบัติสู่ชุมชน ให้เกิด

ครอบครัวยุคใหม่ในการสร้างรายได้ ลดภาระหนี้ครัวเรือน นำความสุขคืนสู่ครอบครัวด้วยความพอเพียง

การส่งเสริมด้านบริหารคน เป็นการเชื่อมโยงศาสตร์กับศิลปะเข้าด้วยกัน หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเพียงศาสตร์หนึ่งของพระราชา แต่รัฐพึงนำศาสตร์ที่ว่า มาสร้างองค์ความรู้แนวทางการเข้าใจอย่างถ่องแท้ในแต่ละบริบทของพื้นที่ ทรัพยากรต่างๆ ด้วยความเข้าใจในสภาพปัจจัยความเป็นไปได้ เรียกว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็น ศาสตร์พระราชา แต่คนของรัฐมาสร้างกระบวนการส่งเสริมให้ศาสตร์นั้นเข้าถึงชุมชนได้ เรียกว่า ศิลป์ หรือ ศิลปะ นั่นเอง การนำศาสตร์คือองค์ความรู้ไปสู่ประชาชน เราต้องแปลงสาร คือสารให้เข้าใจ เข้าถึง เข้าเป้าประสงค์ของศาสตร์นั้น จึงนำพาให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีได้ เพราะ “คน” คือส่วนหนึ่งของงาน โดยเฉพาะ 2 เงื่อนไขในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีว่า คนต้องมี “ความรู้” และมี “คุณธรรม” นำพา ซึ่งหมายความว่า คนของรัฐต้องมีความรู้ รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และคนมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน ใฝ่หาความรู้ และคุณธรรม ไปสู่ครัวเรือนให้เข้าถึงความสุข ที่มีรายได้จากอาชีพด้วยความพอเพียงแก่อัตภาพ

การส่งเสริมด้านบริหารเงิน หรืองบประมาณแห่งรัฐ คือการจัดสรรเงินงบประมาณช่วยเหลือ ภาคเอกชนครัวเรือนในฐานะที่ตนพึงจะกระทำ เพื่อประโยชน์ตกแก่ประชาชน อย่างรู้คุณค่าในงบประมาณ เนื่องจากที่ทราบแล้วว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการจัดการกระทำด้วยความพอเพียง ไม่เกินพอดี นำทรัพยากรที่มีมาสร้างอาชีพ รายได้แก่ครัวเรือน โดยรัฐมีหน้าที่ให้บริการทางทักษะความรู้ อาชีพ ตลอดจนจัดหาแหล่งทุนเพื่อบริหารการลงทุนในการสร้างรายได้คืนมา อย่างรัดกุมที่สุด อีกทั้งบริการความรู้ทางด้านเศรษฐกิจ รายรับรายจ่าย งบดุล การแนะนำวิธีการออมเงิน การแบ่งสัดส่วนของที่มา ที่ไป ของรายได้ต่อครัวเรือน ทั้งนี้ก็เพื่อเข้าใจหัวใจของการใช้เงิน พอให้เป็นแนวทางได้

ซึ่งหลักการทำทำความเข้าใจในเรื่องงบประมาณของรัฐ และความเข้าใจในการใช้จ่ายของภาคเอกชนครัวเรือนนั้น มีความสัมพันธ์กันทั้งสองฝ่าย รัฐเองอาศัยความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์เข้ามาบริหารศาสตร์พระราชา ส่วนประชาชนมีความตระหนักในวิถีการเป็นอยู่ที่สมฐานะ พอเหมาะแก่อัตภาพตน ตามที่ได้รับรู้ที่ได้ถ่ายทอดจากรัฐ ทำให้ประสานประโยชน์สูงสุดในการสร้างรายได้ การออม การเป็นอยู่ที่พอเพียงเต็มไปด้วยความสุขในครัวเรือนที่เกิดขึ้นชัดเจน ยั่งยืน โดยส่วนสุดท้ายเข้าหลักการที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า วางแนวทางเพื่อขรรษาของพระองค์ไว้แล้ว ในหลัก

แห่ง “หัวใจเศรษฐกิจ” คือ “อุ อา กะ สะ”¹ ซึ่งหากรัฐวางแนวทางนโยบายตามขั้นตอนอย่างรัดกุม ผนวกกับความเข้าใจอันดีของครัวเรือน ทำให้สภาพเศรษฐกิจขยายตัวดีขึ้นอย่างพอเพียง พอดี สม เหตุผล การขับเคลื่อนนโยบายใดๆก็ตาม หากเพิ่มกระบวนการส่งเสริมให้ขั้นตอนนั้นสำเร็จและ ยั่งยืนยิ่งขึ้น จะเป็นทางเลือกให้ขั้นตอนนั้นไปสู่เป้าหมายอย่างชัดเจน และรวดเร็ว ในที่นี้ การนำ แนวทาง “อุ อา กะ สะ” มาส่งเสริมให้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีแรงจูงใจอีกทาง รัฐและ ครัวเรือนจะได้รับคำตอบคือ “ความสุข” ตามดัชนีชี้วัดความสุขอีกด้วย ความสุขมีด้วยกันหลายด้าน โดยเฉพาะความสุขที่ได้จาก ความพอเพียง ความสุขจากการคิดเชิงบวก² ความสุขจากภายใน (นิรา มิสสุข) คือความสุขที่เกิดขึ้นจากระดับจิตใจ ความสุขจากภายนอก (สามิสสุข) ความสุขจากการ ดำรงชีวิตภายนอก

ครอบครัวสันติสุขจากความพอเพียง

ครอบครัวสันติสุข คือความสุขจากความพอเพียง จากผลสำรวจในหลายประเทศพบว่า³ คนที่มีความสุข คือคนที่ทำงานเพื่อครอบครัว และช่วยเหลือสังคม ซึ่งจะก่อสัมพันธภาพที่ดีระหว่าง ครัวเรือน แล้วยังลดความขัดแย้งในสังคมได้อีกด้วย ส่วนระดับความสุขนั้นก็ขึ้นกับปัจจัยหลายด้าน การศึกษา อายุ รายได้ ฯลฯ เพราะฉะนั้น คนที่มีความสุขที่แท้จริงนั้นก็คือคนที่ มองชีวิต ใช้ชีวิตที่ พอใจในสิ่งที่ตัวเองมีอยู่ ความภูมิใจตัวเอง การมองโลกในแง่ดี และการเคารพตนเองที่มีงานทำ “เมื่อ ปี 2517 วันนั้นได้พูดถึงว่า เราควรปฏิบัติให้ **พอมีพอกิน** พอมีพอกินนี้ก็แปลว่า เศรษฐกิจ พอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนมีพอมีพอกิน ก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี และประเทศไทย เวลานั้นก็เริ่มจะเป็นไม่พอมีพอกิน บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย “พอเพียง” มีความหมาย กว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่า “พอ” ก็พอเพียงนี้ก็พอแค่นั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการก็มี ความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิด

¹ พระไตรปิฎกภาษาไทย พุทธศักราช ๒๕๔๙ (ฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี) เล่มที่ ๒๓ ข้อ ๕๔ หน้า ๓๕๖-๓๕๗. มหาเถรสมาคม.

² สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ความอยู่เย็นเป็นสุข, 2548 อ้างในตัวชี้วัดความสุข กลยุทธ์การสร้างและ การใช้ เพื่อชุมชนเป็นสุข

³ ตัวชี้วัดความสุข กลยุทธ์การสร้างและการใช้ เพื่อชุมชนเป็นสุข หน้า 61 – 69 สถาบันเสริมสร้าง การเรียนรู้เพื่อชุมชน (สรส) กรุงเทพฯ.

ว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก “คนเราก็อยู่เป็นสุข” พอเพียงนี้อาจจะมี มีมากอาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น⁴”

การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตครอบครัว สามารถยับยั้งการเกิดปัญหาต่างๆ และยังสามารถนำพาความสุขมาสู่ครอบครัว โดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ โดยมีการส่งเสริมสนับสนุนจนถึงหนทางความสุขได้จริง โดยอาศัยแรงเสริมจากหลักพุทธธรรม “หัวใจเศรษฐกิจ” ที่ว่า

1. อุ คือ อุภูฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความมั่นคง คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ การงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจตรา หาอุบายวิธี สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี ว่าด้วยการใส่ใจสภาพของการดำรงชีวิตของบุคคล เกี่ยวกับรายได้ รายจ่ายที่ต้องขยันหมั่นเพียร หาเลี้ยงด้วยสุจริต และฉลาดในการสร้างอาชีพ ให้ได้มาตรฐานที่สังคมวางไว้ ดังนั้น ความยากจนก็คือความขาดแคลนปัจจัยทางเศรษฐกิจที่จำเป็นขั้นพื้นฐาน ที่ภาครัฐได้ส่งเสริมกิจกรรมอาชีพเศรษฐกิจพอเพียง ตามพื้นที่ และนำออกจากครัวเรือน สู่ชุมชน จังหวัด และประเทศ จากทรัพยากรของและพื้นที่อาศัย เป็นการใช้ออกาสที่ภาครัฐมานำร่อง

2. อา คือ อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยัน หมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย ประหยัดทรัพย์ที่ได้มา คือ (1) จ่ายมากกว่าเงินที่หามาได้ (2) ซื้อแต่ของที่จำเป็น (3) ซื้อของไม่คำนึงถึงมูลค่ากับคุณค่า (4) ไม่ลงทุนเพื่อคุณภาพ (5) ไม่คำนึงถึงความจำเป็นจริง ๆ ของตนเอง (6) การยึดติดกับยี่ห้อสินค้า (7) ซื้อของด้วยความใจร้อน (8) ไม่ตรวจสอบใจว่าอยากซื้อหรือไม่ เหล่านี้เป็นเครื่องขัดขวางการออมในปัจจุบันทั้งสิ้น⁵

3. กะ คือ กัลยาณมิตรตตา คบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนาสำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา ในทางพระพุทธศาสนา ใช้หลักธรรมในการคบมิตรตามหลักจักรธรรม 4 คือ (1) ปฏีรูปเทสวาสะ คือ การอยู่ในถิ่นที่ดีที่เหมาะสม (2) สปัริสุปัสสยะ คือ การคบกับสัตบุรุษ คบคนดีและเว้นคนชั่ว (3) อัตตสัมมาปณิธิ คือ การตั้งตนไว้ชอบทั้งทางโลกและทางธรรม (4) ปุพเพตปญญตา คือ ความเป็นผู้ได้ดีไว้แล้ว มีพื้นเดิมดี ส่วนสำคัญในการคบมิตรเป็นไปด้วยดีไม่มีอุปสรรคปัญหาใด ๆ การประพฤติปฏิบัติหน้าที่

⁴ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2541.

⁵ การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีนี้มีกตประโยชน์กับการแก้ไขปัญหาสังคมไทย จำอาภาศโทสุธา ทองบุตรวิทยานิพนธ์หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาเขตนครราชสีมา.

ต่อกันระหว่างมิตรนั้น แต่มิตรในที่นี้ คือครอบครัว สามี-ภรรยา ประกอบเข้ากับการให้ความเคารพกันในครอบครัว คือ บุชาใน “ทศ 6” เป็นเครื่องแสดงถึงความกตัญญู และหน้าที่เป็นที่ตั้งไว้ด้วยดี ย่อมนำพาชีวิตไปได้ด้วยความสันติสุขในครัวเรือน

4. สะ คือ สมชีวิตา มีความเป็นอยู่เหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ และดำเนินชีวิตให้สมควรแก่ธรรม เรียกสั้นๆ ว่า ทิฐธัมมิกัตถะ หรือ ทิฐธัมมิกัตถประโยชน์ บางท่านเอาจำนำหน้ามาเป็นคาถาว่า คาถาหัวใจเศรษฐี คือ อุ อา กะ สะ หมายถึง ขยันหา รักษาดี มีกัลยาณมิตร ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสหลักประโยชน์ในปัจจุบันไว้ใน “ทิมชาณสูตร”⁶

การส่งเสริมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างครอบครัวสันติสุข สรุปลงโดยรวมจากข้างต้น ปัญหาครอบครัวจึงแบ่งเป็น 2 หลักใหญ่คือ ปัญหาที่มาจากภายในครอบครัวและปัญหาจากสิ่งแวดล้อมนอกเป็นเหตุให้ครอบครัวเกิดความขัดแย้ง การใช้แนวทางช่วยเหลือภาครัฐเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง ในระดับการส่งเสริม และพัฒนาในกระบวนการทางความคิด หลักธรรม กิจกรรมสัมพันธ์ รวมถึงสร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ เพื่อลดช่องว่างความขัดสนที่สร้างความตึงเครียดในครอบครัว

จะเห็นได้ว่า รัฐเองพยายามเร่งการสร้างรายได้ให้ประชาชน ได้มีงานทำเพื่อหาเลี้ยงชีพ จัดสรรให้งบประมาณ จัดบริการส่งเสริมการงานอาชีพภาคครัวเรือนที่เข้ากับบริบทของพื้นที่นั้นๆ จัดตั้งโครงการขึ้นเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่มีความเดือดร้อน เช่น ค่าครองชีพที่สูงและค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตในแต่ละวันของประชาชน ทำให้ประชาชนที่มีรายได้น้อยต้องใช้จ่ายแบบประหยัด เก็บออมเงินเพื่อใช้ในอนาคตได้ ความต้องการความหรรษา ต้องการมีความสุขสบาย แต่ถ้าประชาชนรู้จักหันมาใช้จ่ายอย่างพอเพียง รู้จักประหยัดเก็บออมเงินมากขึ้น รู้จักการทำมาหากินที่สุจริตและดำรงชีวิตของตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 สามารถช่วยจัดสรรการดำเนินชีวิตให้ทุกวันได้อย่างมีความสุข⁷ “ดูกรพญาคัมภีชชะ ธรรม 4 ประการนี้ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขในปัจจุบันแก่กุลบุตร 4 ประการเป็นไฉนคือ อุฏฐานสัมปทา 1 อารักขสัมปทา 1 กัลยาณมิตตตา 1 สมชีวิตา 1 สรุปความว่า ความถึงพร้อมด้วย

⁶ อัม สดตก พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๓ /๕๔/๓๔๑.

⁷ แนวทางการดำเนินชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ส.อ.หญิง

ปฐมาภรณ์ ผาติ ผศ.ดร.วิจิตรา ศรีสอน.

ความหมั่น ความถึงพร้อมด้วยการรักษา การคบคนดีเป็นมิตร การมีความเป็นอยู่เหมาะสม (ตามนัยแห่งพระสูตร)

ฉะนั้น กิจกรรมงานที่รัฐเป็นผู้นำมาปฏิบัติทำให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณชน จึงมีการศึกษาตัวชี้วัดความสุขชุมชน เพื่อการสร้างและการใช้ (Sustainable community happiness indicators)⁸ แบ่งเป็น 6 กลุ่ม คือ ระดับบุคคล ระดับองค์กร เครือข่าย ระดับชุมชนท้องถิ่น ระดับจังหวัด ภาค ส่วนกลาง ระดับสังคม ประเทศ และระดับมวลชน ซึ่งไม่เพียงแต่ครอบครัว ชุมชนเป็นสุข แต่ความสุขจะเป็นไปโดยวงกว้างตามที่กล่าวมาข้างต้น การส่งเสริมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเสริมสร้างครอบครัวให้สันติสุขได้โดยสรุปเป็นกรอบแนวคิด (FIT Model)⁹ ให้สอดคล้องกัน ดังนี้

F Family หมายถึง การที่รัฐให้ความสำคัญต่อครัวเรือน การคำนึงถึง “ประชาชน” ของรัฐ โดยเสมอภาคกัน เสมือนเป็นครอบครัวในการปกครองดูแล โดยยึดโยงด้วยหลักการบริหารคน ในฐานะหน้าที่เป็นบุคคลของรัฐ นำพาครัวเรือนให้มีความสุขพอเพียง ประมาณตน เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีแก่ครอบครัวอย่างมีสุข ด้วยความเข้าใจในหลักการบริหารคน ให้สอดคล้องกับแนวนโยบายระหว่างรัฐ กับ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีกิจกรรมการส่งเสริมภายใต้ความรัก สามัคคี “พออิ่ม สุข” รู้ตระหนัก รักครอบครัว หวังสุข

I Interactive หมายถึง การสื่อสารอันดีต่อกันในครอบครัว ต่อชุมชน รัฐเองมีการสื่อสารที่ทำให้ประชาชนเข้าใจการเปลี่ยนแปลง ปัญหา อุปสรรค การแก้ไขชีวิตอย่างมีสติ รวมถึงจัดอบรม กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ครัวเรือน การเข้าไปมีส่วนร่วมภาคครัวเรือน ตามหลักบริหารงาน ว่าด้วยหาให้ความสำคัญงานขั้นตอนวิธีการส่งเสริมคุณภาพชีวิต การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการพัฒนาที่มีคุณค่าที่สุด มาขับเคลื่อนกระบวนการทำงานในแต่ละบทบาทหน้าที่ รวมถึงเห็นความสำคัญในกระบวนการสื่อสารในครอบครัว มีความเป็นกัลยาณมิตร มีจิตปรารถนาที่จะให้ความสุขแก่กัน ครอบครัว ชุมชน และกระทำการให้ต่อเนื่องยั่งยืน กิจกรรมการส่งเสริมภายใต้ “พอเพียง พอคำ นำสุข”

⁸ ตัวชี้วัดความสุข กลยุทธ์การสร้างและการใช้เพื่อชุมชนเป็นสุข ,ดร.พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ สุนัย หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ หน้า 10.(อ้างแล้ว).

⁹ ถอดบทเรียน ผศ.ดร.ธิตวุฒิ หมั่นมี ,ว่าที่ ร.ต.ณรงค์ศักดิ์ ชาวคอนไชย,นางสาวนรารัตน์ สงวนทรัพย์.

T Transformation หมายถึง ความคาดหวังที่จะเห็นการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะเรื่องการจัดสรรงบประมาณการเงิน รัฐวางแผนเศรษฐกิจการคลังอย่างคุ้มค่า หมดตรวจสอบเช็คการกระทำสม่ำเสมอ โดยใช้หลักการบริหารเงิน คืองบประมาณภาครัฐที่สนับสนุนครัวเรือน มีการวางแผน นำไปปฏิบัติ ติดตามตรวจสอบ ดำเนินการ ประเมินผลเพื่อการพัฒนาสุดท้ายประชาชนครัวเรือน มีรายได้จากการเปลี่ยนแปลงที่รัฐสนับสนุน ตามลักษณะพื้นที่ แหล่งทรัพยากรที่ต่างกัน มาสร้างความเปลี่ยนแปลง ประชาชนมีรายได้พออย่างชีพ ด้วยหลัก ขยันหา รักษาดี มีกัลยาณมิตร ใช้ชีวิตสมควร เป็นความสุขในกิจกรรมภายใต้การพัฒนา “พอเก็บ สร้างสุข”

บทสรุป

การส่งเสริมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างครอบครัวสันติสุข ที่ให้ประชาชนมีความสุข ปราศจากการขัดแย้งในครัวเรือน ด้วยการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง อย่างบูรณาการเชิงพุทธในแนวทางประโยชน์ในปัจจุบัน 4 อย่าง มี “อุ อา กะ สะ” ว่า ขยันหา รักษาดี มีกัลยาณมิตร ใช้ชีวิตพอเพียง เรียก ทิฐุธรรมิกัตถะสังวัตตนิทธรรม รัฐมีส่วนสนับสนุน ส่งเสริม สอดคล้องนโยบายให้มีสันติสุข โดยตัวชี้วัดการสร้างสุขร่วมกัน คือ 1. ดัชนีความสุขประชาชาติ 2. ดัชนีความสุขตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง 3. ดัชนีโลกของความสุขต่อตนเอง โดย “มาตรวัดความสุข¹⁰” ในหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่พอประมาณ อยู่ในเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี บนเงื่อนไขคุณธรรมและความรู้ ที่รัฐนำมาสร้างกิจกรรมส่งเสริมความรู้ เข้าใจในเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านกิจกรรมการเข้าถึงตัวหลักการ 3 ด้าน คือกิจกรรมส่งเสริมรักแท้ (พออิมสุข) กิจกรรมสื่อสารดีมีสุข (พอเพียง พอคำ นำสุข) กิจกรรมสร้างสุขถาวร (พอเก็บสุข) ทุกกิจกรรมเป็นทางเลือกในการจะส่งเสริมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างครอบครัวสันติสุขยั่งยืน ตรงเป้า และนำสุขมาให้

บรรณานุกรม

- www.Sanook.com สืบค้น 22 กค.2562.
- การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธรรมิกัตถะประโยชน์กับการแก้ไขปัญหาสังคมไทย จำอากาศโทสุธา ทองบุตร

¹⁰ แนวคิดและพัฒนากการตัวชี้วัดทางสังคมและการพัฒนา พระมหาสุทิตย ,ดร. ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ หน้า 60-72

- ตัวชี้วัดความสุข กลยุทธ์การสร้างและการใช้เพื่อชุมชนเป็นสุข ,ดร.พระมหาสุทิตย์ อาภากร
โร ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ
- แนวทางการดำเนินชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์
4.0 ส.อ.หญิงปัทมาภรณ์ ผาดี ผศ.ดร.วิจิตรา ศรีสอน.
- พระไตรปิฎกภาษาไทย พุทธศักราช 2549 (ฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี) เล่มที่ 23 ข้อ
54 หน้า 356-357. มหาเถรสมาคม.
- พระไตรปิฎกภาษาไทย พุทธศักราช 2549 (ฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี) เล่มที่ 23 ข้อ
54 หน้า 356-357. มหาเถรสมาคม.
- ราชกิจจานุเบกษา. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 –
2564) เล่ม 133 ตอน 115 ก (30 ธันวาคม 2559)
- สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ความอยู่เย็นเป็นสุข ,2548.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
2555.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
(2555). เศรษฐกิจพอเพียง: ปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต. กรุงเทพฯ:
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาเขตนครราชสีมา.
- อ. สดตก พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 23 /54/341.
- อก.อฎฐก.23/144/289.